

FILOMENA

----- door Dries van den Akker s.j. (zie ook: www.heiligen-3s.nl)

Betekenis

Oorspronkelijk 'philoumenè': vrouwelijke vorm van het Griekse voltooid deelwoord 'filoumenos' = 'geliefd': dus 'geliefde vrouw', 'lieverd', 'lieveling' enz.

*

Bijzonderheden

Hoewel deze naam al heel oud is, begon hij pas populair te worden halverwege de 19e eeuw. Dat zette zich door tot halverwege de 20e eeuw. Waarschijnlijk hield deze populariteit gelijke tred met de verering van de gelijknamige heilige uit Rome, die in 1802 werd ontdekt. (zie onder).

*

Filomena (ook **Filumena** of **Philomena**) **van Rome**, Mugnano, Italië; vermeende martelares; † **ca 303; feest** (5 juli & **10 & 11 augustus**.

Haar graf in de catacomben van Priscilla te Rome werd in 1802 ontdekt. Op haar graf stond te lezen: "*Filumena pax tecum*" (= 'geliefde, de vrede zij met je'). Rond deze tekst waren twee ankers te zien, een palm en drie pijlen.

Onderzoekers meenden dat het om een persoonsnaam ging. Wat inderdaad mogelijk is, maar helemaal niet zeker. Uit de pijlen en de palm leidde men af dat men hier te doen had met een nog onbekende martelares uit de catacombentijd (eerste eeuwen van het christendom). Martelaren werden immers altijd met een overwinningspalm afgebeeld. De ankers waren voor christenen symbolen van de hoop.

De opwinding in de hele christelijke wereld was enorm. Vanaf dat moment werd aan vele meisjes de voornaam 'Filomena' gegeven. Haar populariteit nam nog meer toe vanaf het moment dat haar stoffelijke resten werden overgebracht naar het stadje Mugnano ten zuiden van Napels. Al spoedig deed er ook een verhaal over haar de ronde, dat nog altijd voortborduurde op de afbeeldingen en de mogelijk foutieve vertaling van de woorden op haar graf.

Zij zou een dochter zijn geweest van een vorsten-echtpaar uit de Griekse provincie Macedonië. Haar ouders waren tot Christus bekeerd, toen een christendokter hun had beloofd dat God hun een dochter zou schenken. Omdat zij zo mooi was, wilde de Romeinse keizer, Diocletianus, haar tot vrouw. Maar zij had besloten haar leven geheel en al aan Christus te geven en maagd te blijven. Dat wekte de woede van de keizer. Hij liet haar met een anker om de hals in de Tiber werpen. Maar op wonderbaarlijke wijze bracht ze het er levend af: een engel sneed de touwen door.

Vervolgens zouden haar beulen drie gloeiende pijlen op haar afgeschoten hebben. Maar ook die doodden haar niet; integendeel, halverwege hun vlucht keerden de projectielen om en kwamen recht af op degenen die ze afgeschoten hadden. Uiteindelijk zou zij onthoofd zijn, zoals zoveel martelaren was overkomen in de eerste christentijd.

Vanzelfsprekend werd zij afgebeeld met een anker en met pijlen; ook met de martelaarspalm of met het symbool van de maagdelijkheid: de witte lelie.

Vooraf in Italië werd zij bijzonder populair. Maar ook een grote heilige als de pastoor van Ars, had een grote verering voor haar. In 1835 kreeg hij via een vrouw in zijn parochie een reliek van haar in handen. Hij richtte er een apart kapelletje voor in, stelde een heiligenbeeld van haar op en liet een afbeelding van haar maken in één van de kerkramen. Naar zijn zeggen heeft zij vele van zijn gebeden verhoord. Filomena wordt dan ook een bijzonder populaire meisjesnaam in Ars en omgeving.

In België konden gelovigen op bedevaart naar Filomena te Buke-Kampenhout in de provincie Brabant, of naar de Limburgse plaats Dison.

In de Ardennen werd haar voorspraak gevraagd bij ziekelijke lodderigheid ('fièvre lente') van kleine kinderen, ter plaatse dan ook samengetrokken tot de klank 'Fiv'linte', welke veel overeenkomst vertoonde met de plaatselijke uitspraak van haar naam 'Fiv'linne'.

Reeds in 1961, ruim vóór de herziening van de heiligenkalender door het Tweede Vaticaans Concilie van 1970, is zij van de heiligenlijst geschrapt, omdat het historisch bijzonder onzeker is of zij wel ooit echt heeft bestaan.

*

Er zijn nog andere heiligen of zaligen die zo heten; onder wie **Filomena van Macedonië**, Griekenland; martelares met Clementinus en Theodotus; † **ca 251. Feest 14 november. Filomena van San Severino** bij Ancona, Italië; maagd? & martelares?; † **3e eeuw? Feest 5 juli**. Haar stoffelijke resten werden in 1527 aangetroffen onder het hoofdaltaar van de San-Lorenzokerk te San Severino. Daarvóór was er niets over haar bekend. Volgens de legende zaten er vier **Filomena's** onder de 11.000 maagden die met Ursula te Keulen de marteldood stierven; † **453; feest 21 oktober**.